

Бейсенов Б.К.

«ХИЗБ-УТ-ТАХРИР» ИСЛАМ АЗАТТЫК ПАРТИЯСЫ

Бейсенов Б.К.

ИСЛАМСКАЯ ПАРТИЯ «ХИЗБ-УТ-ТАХРИР»

Элибизде 4000 ден ашык диний бирикмелер кездешет экен. Азыркы кезде батыш элдеринен келген ар түрдүү регистрация болгон же болбогон диндерди таратып жүргөн миссионерлер, белгилүү бир элдин же болбосо саясий уюмдардын кызыкчылыгы үчүн кызмат кылып жүргөнү белгилүү.

Негизинде ислам дининин атын жамынган «Хизб ут-Тахрир» диний-саясий партиянын негизин 1953-жылы Иерусалимде (ал-Кудуста) шариат сотунун казысы, дин кайраткери Таки ад-Дин Набахани (1909-1979) түзгөн. Анын штаб-квартирасы Лондон шаарында орун алган.

Таки ад-Дин Набахани Мисирдеги «Али-Асхар университетин» бүтүргөн. Ал Иорданиядагы «ал-муслимун» (мусулман бир туугандар) диний-саясий террористтик уюм жетекчилеринин бири болгон. Акидага (ишеним маселесине) байланыштуу мусул-мандар көз караштары менен келише албагандыктан, бул уюм катарынан чыгып, «Хизб ут-Тахрир» аттуу жаңы партия түзөт.

Таки ад-Дин Набахани дүйнөдөн кайткан соң, анын жетекчиси болуп 1925-жылы туулган палестиналык Абдул Кадим Зуллум дайындалды. Ушул уюмдун иш-чараларына шайкеш, «Хизб ут-Тахрир» ислам дини боюнча саясий партия болуп калды. Партиянын максаты – мусулмандарды исламга (шариат нормаларына негизделген) кайруу жана дүйнө жүзүндө жихаддын негизинде ислам динин таратуу. Ушул максатты ишке ашыруу үчүн бүткүл ислам дүйнөсүн бириктирип, теократиялык мамлекет-халифат куруу.

Казакстанда экстремисттик уюм иретинде саналган «Хизб ут-Тахрир» партиясынын алгачкы эмиссарлары 1998-жылы пайда болду. Баштапкы кезде партия мүчөлөрү жашыруун жыйналып, өз катарына жаңы мүчөлөрдү тартты. Кийин эмиссарлардын тапшырмасы менен аймактарда ушундай уюмдар түзүлө баштады. Кийин «Хизб ут-Тахрир» саясий партиясы Кызыл-Ордодо, Жамбулда жана Алмата областарында, ал эми 2002-жылдан баштап Павлодар жана Акмоло, Караганда областарында үгүт баракчаларын таратып белгилүү боло баштады.

Башында партиянын үгүт баракчалары өзбек жана араб тилдеринде таратылды. Ал эми кийинчерээк бул үгүт баракчалары казак тилинде таратыла баштады. Үгүт баракчаларды көпчүлүк чогулган жерлерде жана почто жашиктерге салып иш жүргүзө башташты. «Хизб ут-Тахрир» пар-

тиясынын эмиссарлары өз катарына диний билими төмөн, турмуш тажрыйбасы жок жаштарга тирек болууга тырышты. Жумушсуз, туруктуу үй-жайы жок, турмушта өз жолун таба албаган, азган-тозгон, руханий билими төмөн адамдар негизинен ушул партияга кирип, алардын катарын толуктоодо.

«Хизб ут-Тахрир» партиясынын белсем-дүү мүчөлөрүнүн орточо жашы 15-35 жаш курактарынан турат. Бул партиянын эмиссарлары мамлекеттик кызматкерлер, ишкер адамдар, абройлуу коом өкүлдөрү менен студенттерди партия катарына тартууга көңүл буруп, өз адамдарын коомдун баардык тармактарына, айрыкча бийлик жаатындагы органдарга киргизүүгө аракет жасашат.

Чимкент шаарында жашыруун басма-канада басылган үгүт баракчаларында, китептеринде элибиздин конституциялык түзүлүшүнө каршы басылмаларды чыгарышкан. Бул элибиздин эгемендигин, демократиялык түзүлүшүнө каршы иш-аракет деген сөз. Бул арам аракетин алар 2000-жылы Түркстан шаарынын 1500 жылдык тоюн белгилөө кезинде үгүт баракчаларын таратып ишке ашырууну көздөшкөн.

Түркстан шаарында аталган топтун мүчөсүнүн үйүнө тинтүү жүргүзгөндө курал-жарак, колдон жасалган жарылгыч заттар, экстремисттик адабияттар менен үгүт барактар табылды. Ушул топ мүчөлөрү диний экстремисттик көз карашты, саясий түзүлүштү өзгөртүүгө чакырганы, эл коопсуздугуна коркунучтуу жагдай түзгөнү үчүн жана мамлекеттик түзүлүшкө каршы келген адабияттарды сактаганы үчүн ар кандай мөөнөттөргө эркинен ажыратылды. Ошондой эле бул партиянын бир мүчөсүн Ташкент шаарында Өзбекстандын укук коргоо органдары жашыруун квартирада партия жетекчисинин бири менен кездешүү мезгилинде колго түшүрүштү.

«Хизб ут-Тахрир» партиясынын үгүт-насыят иштери жаштардын, айрыкча студент жаштардын аь-сезимдерин өздөрүнө буруп алышууда. Арыс жана Алматы шаарынын борбордук мечитинде расмий эмес митингде халифат куруу үчүн күрөш жүргүзүүгө, дүйнө мусулмандарын бириктирүүгө чакырган партия мүчөлөрү акимчилик тарабынан жаза алды.

«Хизб ут-Тахрир» партиясынын түзүлүшү пирамиданын негизинде болуп татаал тартипте колдойт. Партиянын иши жашыруун, купуя

түрүндө болуп, мүчөлөрүнүн аттарын псевдонимдери менен аташат.

Бул партиянын саясий максаты мусулман элдеринде агитациялык иштерди жүргүзүү аркылуу төңкөрүш жасап, бийликке умтулуу. Мусулман элдерин бириктирип бир теократиялык мамлекет куруу. Эл тарыхынан баш тартып, улуттук каада-салтты жоюуу.

Таки ад-Дин Набахани өзүнүн «Шахсиатул Исламия» («Ислам азаматы») аттуу китебинде: «Пенденин иштеген иш-аракети Алланын жазган тагдырына жатпайт», – деген ой-пикири бул агымдын тагдырга ишенбей тургандыгын айкындайт.

Ар бир мусулман баласы акырет күнүнө, акырет күнү Жаратуучу алдында бул өмүрдө жасаган амалдары үчүн жооп бере турганына ишенет. Акыретке ишенүү – иман шарттарынын бири. «Хизб ут-Тахрир» дин дүйнө таанымдык колдонуулары жана ой-пикирлери Куран менен Суннага кайчы келет.

Куран китебинде «Алла силерди жана силердин жасап жаткан амалдарды жаратты (саффат сүрөсү, 49-аят). Сен (Пайгамбар) сүйгөндөрүңдү туура жолго сала албайсың, бирок Алла каалаганын туура жолго салат». Пайгамбардын бир хадисинде «Силердин ар бириң жооп берүүчүлөрүңүз жана жоопкерчилигиңде болгон нерсе үчүн сураласыңар», - дегени бар.

Алар Ханафи мазхабын (мектеп) таануу менен арбактарга куран багыштоо кажет эмес, касиеттүү жерлерге жана олуяларга барып сыйынуу туура эмес деп эсептешет, мүрзө азабын, тажалдын чыгуусу менен Исанын жерге түшүү тууралуу ишенимди жокко чыгарышат. Ислам дининдеги Куран, Сунна, Иджма, кыяс эрежелерин да жокко чыгарышат.

Эне тилди урматтабайт. Араб жана англис тилдеринде карым-катнаш жасоого маани берет. Ислам дининин талаптарына салкын карашат. Күмөн келтирүү, пикир кайчылаштарды туудуруу алардын логика-лык-адистик колдонуулары болуп саналат. Ар тараптуу терең билим үйрөнүүгө терс карашат. «Хизб ут-Тахрир» уюмунун дин менен саясатты аралаштыруу аркылуу мусулмандар жашаган мамлекеттерде жикке бөлүнүүчүлүктү туудуруп, көздөгөн Куран-Карим менен пайгамбардын хадис-шарифине кайчы пикир туудурушат. «Ниса» сүрөөсүнүн 59-аятында: «Эй, момундар! Аллага бой сунуп, Пайгамбарга ары өздөрүңдөн болгон амир ээлерине бой сунгула» - деген. Пайгамбар өз хадисинин биринде: «Халифалык менен соң отуз жыл. Андан соң падышалык менен амирилик башталат» - деген. Пайгамбар дүйнөдөн кайткан соң халифалык кылган Абу Бакир, Омор, Осмон жана Али доорунан кийин тек өзүнө караштуу

аймактар менен мамлекеттерди башчылык жасаган амирлер менен султандар болду.

Партиянын негизин түзгөн Таки ад-Дин Набахани Палестина жерин Израил аскеринен азат чыгарууну максат кылган, араб ааламын биргуташ халифатка бириктирүүнү көздөгөн эле. Керек болсо бир тилде сүйлөй турган, дили, маданияты орток жыйырмадан ашык араб мамлекеттери өз ара ынтымакка келбегендиктен, бир дагы мусулман элинде халифат курулбады.

Мусулман мамлекеттери «Хизб ут-Тахрир» партиясынын максаты менен идеясын кабыл албады. Ошондуктан, бул партиянын жетекчилери жабыдан эркиндикке ээ болуп, исламдын кайта өркүндөө максатын, колдогон Орто Азия элдерине назарын тиге баштады. Жергиликтүү калктын дин жөнүндө түшүнүгүнүн төмөндүгү, жумушсуздук, кедейчилик ушу уюмдун өз катарына адамдарды тартууга себеп болду. 1988-жылдан баштап дүйнөдө болуп жаткан коомдук-саясий окуяларга көз караштары менен ишенимдерин жайылтуу үчүн ай сайын (санаа-сезим) «ал-Ваи» аттуу журналды ар кандай тилдерде чыгарып турду. «Хизб ут-Тахрир ал-ислами» партиясынын негизги күрөшүү куралы: Таскиф, Тафаул, Инкилаб.

Бул партия мүчөлөрү өз жумуштарын уюмчулдук менен жүргүзөт. Бирок бул партиянын он жылдан ашык жүргүзгөн үгүт иштери менен иш аракети эч натыйжа бербеди. Сабак алуу жана үгүт-насыят тышоо «дарис» деп атайт. Саны 4-5 адамдан турган топ «халка» деп аталат. Жетекчи бир ирет топто дарис өткөзөт. Партия мүчөлөрү өздөрүн псевдоним менен атайт жана сырга бек болот. Партия жетекчиси аймак жетекчисин (мугтамат) дайындайт. Өрөөн башчысы (масгул) жана район жетекчиси (мусаит) аймак башчысына баш ийет. Райондор дагы бөлүнүп кетет. Курамы төрт жетекчиден курулган айыл апаратын накиб башкарат. Накиб өзүнө көмөкчү иретинде наибти жана каражатка жооптуу жардамчы дайындайт. Айыл апараты айына кеминде бир ирет жыйналат. Партия мүчөсү айлык акысынын 5-10 пайызын налог иретинде төлөйт. Каражат баракчалар, ар кандай тасмалар (жазма кассета) таратууга жана керектүү куралдарды алууга жумшалат.

«Хизб ут-Тахрир» партиясы ислам динине кайчы келе турган диний-саясий негиздеги экстремисттик уюм болуп саналат. Ушул партиянын аракеттеринин натыйжасында Өзбекстанда, Түркменстанда жана Кыргызстанда бир нече террористтик-экстремисттик иш аракеттер уюштурулуп, бейкүнөө адамдар кайтыш болгон.

Хизб ут-Тахрирчилер баракчалары менен китепчелеринде дүйнөдө болуп жаткан саясий окуяларга, мисалы АКШ жана анын уюмдаш мамлекеттердин аскер күчтөрүнүн Ирака,

Афганстанга жасаган аскери иш аракеттери тууралуу өз көз караштарын баяндайт. Экстремисттик багыттагы «Хизб-ут-Тахрир» Орто Азия элдерине коопсуздук келтире турган уюм болгондуктан, уюмдун иш-аракетин ашкерелей турган ар түрлүү багыттагы алдын алуу иш-чараларды жүргүзүү зарыл.

«Хизб-ут-Тахрир» уюмунун жетекчилери партия идеясын Батыш Иордания, Тунис, Кувейт жана Түркия өлкөлөрүндө уюштурушту. Алардын көз караштары менен саясий ой-пикирлери «Ислам жүйөсү», «Ислам ааламына күчтүү добуш» жана башка китептерде чагылдырылган.

2005-жылы Казак Республикасынын баш прокурору Астана шаарынын сотунда «Хизб-ут-Тахрир» саясий-диний партиясын экстремисттик деп табылып, эл арасында бул партиянын кызматына тыйуу салуу жөнүндө билдирди. 2004-жылы «Хизб-ут-Тахрирдин» мамлекеттик курулушубузга каршы мазмундагы баракчаларды жана китепчелерди тараткан 180 ден ашык фактылар тиркелген жана ошондой эле партияга тиешелүү укук коргоо органдары 111 кылмыш иши козголуп, 2008-жылы Караганды шаарында партия жетекчилеринин үстүнөн сот болуп өттү.

Президент Н.А.Назарбаев 2005-жылы Баш муфтий Абдысатар ажы Дербисалы хазрет менен областтар менен райондордогу имамдарды кабыл алган кезде мындай деди: «Диний экстремизм негизинен кедей элдерге таандык экендиги маалим. Казакстан калкы турмуш даражасы жагынан Орто Азия элдеринен алдыда. Ошондуктан сиздер өз учрунда элибиздин ушул артыкчылыгын түшүнө билгендерибиз жөн.

Жалпы кез келген иште, туура түшүндүрүү жана укурта билүү. Экстремизм менен күрөштө да ошондой кылуу керек. Ааламдык тажрыйба күч көрсөтүүгө көз арта берүү экстремисттик аракетин козгой түшөөрүн далилдейт», - деген болчу. Ошондуктан ислам дининин кундуулуктарын жана маданий амалдарын жаштардын дүнүйө таанымдарына илимий көз карашта калыптандыруу керек. Эл тынчтыгы менен ынтымагы, улутубуздун биримдиги, диний чыдамдуулук, улут аралык ынтымак менен биримдик башкы милдетибиз.

Адабияттар:

1. Сари Хизметли. Орто Азия Түрк республикасындагы зыяндуу агымдар жана миссионерлик. Алматы, 2006. 256 б.
2. Кулмухаммед ажы Махамбет. Хизб-ут-Тахриршылдардын тагдырга ишенбөөсү. №14. 11-20 мамыр. 2008.
3. Осмон Карабиик. Ислам дини. – Алматы, 2008.
4. Ислам. Проблемы идеологии, права, политики и экономики. Под ред. Г.Ф.Ким. – М., 1985.

Глоссарий

1. **Таскиф** – тышндъръ
2. **Тафаул** – биргелешип иш аракет жасоо
3. **Инкилаб** – төөкөръш жасоо
4. **Бидгат** – жабычылжык
5. **Фатуа** – Куран жана сыйнөттөн белгилъ бир эрежелерге сыйөнъп чыгарыла турган өкъмдөр
6. **Ижмаг** – Ислам уламаларынын белгилъ бир маселенин өкъмьндө орток көз карашы